

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 12 november 2009

Mål nr

Ö 1342-09

KLAGANDE

Albihns Service Aktieföretag, 556519-9253

Box 5581

114 85 Stockholm

Ombud: Advokat A-CN och jur.kand. MB

MOTPART

AM med firma Mostar Clean

SAKEN

Tillstånd till prövning i hovrätt av beslut om rättegångskostnader

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2009-02-23 i mål Ö 1048-09

_____

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut meddelar Högsta domstolen tillstånd till målets prövning i hovrätten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Albihns Service Aktiebolag har yrkat att Högsta domstolen ska meddela tillstånd till målets prövning i hovrätten såvitt avser frågan om rättegångskostnad vid tingsrätten.

AM har beretts tillfälle att yttra sig, men inte avhört.

SKÄL

Bakgrund

AM med firma Mostar Clean ansökte i oktober 2008 om stämning mot Albihns Service Aktiebolag (bolaget) och yrkade att bolaget skulle förpliktas att till AM betala ca 1,5 miljoner kr. Som grund för käromålet åberopade AM att han och bolaget sedan år 1993 hade haft ett avtal rörande städtjänster och att bolaget inte betalat i enlighet med de fakturor som han utställt.

Bolaget invände i svaromål i första hand att käromålet skulle avvisas p.g.a. rättegångshinder, då det finns en skiljeklausul i avtalet som föreskriver att eventuell tvist mellan parterna ska prövas av skiljemän. Bolaget yrkade ersättning för rättegångskostnad avseende ombudsarvode med 75 000 kr exklusive mervärdesskatt.

AM bereddes möjlighet att yttra sig över yrkat belopp, men avhördes inte.

Tingsrätten biföll bolagets avvisningsyrkande och tillerkände bolaget ersättning för rättegångskostnad med 10 000 kr, avseende ombudsarvode. Beträffande beloppets storlek hänvisade tingsrätten till målets beskaffenhet och dess dittills mycket begränsade omfattning samt att avvisningsfrågan i stort varit densamma som förekommit i ett annat vid samma tingsrätt pågående mål mellan parterna.

Bolaget överklagade beslutet angående rättegångskostnaderna till hovrätten och åberopade därvid kompletterande uppgifter och utredning.

Hovrätten har inte funnit skäl att meddela prövningstillstånd.

Nya regler om prövningstillstånd i hovrätt

Den 1 november 2008 ändrades bestämmelsen i 49 kap. 14 § rättegångsbalken om prövningstillstånd i hovrätt.

Den nya regleringen innebar bl.a. att förutsättningarna för meddelande av s.k. *ändringsdispens* formulerades på ett nytt sätt. Enligt den tidigare formuleringen – som hämtats från de bestämmelser som tidigare gällde för prövningstillstånd i Högsta domstolen och som använts allt sedan regler om prövningstillstånd i hovrätt infördes år 1973 – fick prövningstillstånd meddelas om anledning förekommer till *ändring i det slut* tingsrätten kommit till. Enligt den nya formuleringen ska prövningstillstånd meddelas om det finns anledning att *betvivla riktigheten av det slut* som tingsrätten har kommit till.

Dessutom infördes en ny dispensgrund, s.k. *granskningsdispens*, enligt vilken prövningstillstånd ska meddelas om det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att *bedöma riktigheten av det slut* som tingsrätten har kommit till.

Tidigare överväganden och praxis

Förslag om att förutsättningarna för ändringsdispens skulle formuleras på det sätt som nu gäller och om införande av granskningsdispens som ny dispensgrund lades ursprungligen fram i den senare återkallade propositionen 1996/97:131 och går ytterst tillbaks på förslag från Hovrättsprocessutredningen i SOU 1995:124. I den återkallade propositionen motiverades den ändrade formuleringen av ändringsdispens (a. prop. s. 57) med att det av lydelsen klart borde framgå att ”alla avgöranden som bedöms som tveksamma skall tas upp till prövning”. När det gäller förslaget om granskningsdispens motiverades detta (a. prop. s. 58 f.) bl.a. med hänvisning till svårigheterna att bedöma om ett avgörande var riktigt eller inte vid ofullständiga eller på annat sätt oklara domskäl liksom i omfattande eller på annat sätt komplicerade mål.

Frågan om förutsättningarna för ändringsdispens hade dessförinnan – utan förslag till någon ändrad lydelse – behandlats i prop. 1992/93:216 vari det gjordes gällande (s. 45 och 57 f.; jfr även SOU 1991:106 Del A s. 281) att det för ändringsdispens var tillräckligt med *tvekan eller tvivel om tingsrättsavgörandets riktighet*. Oavsett hållbarheten av dessa uttalanden (jfr Welamson, Rättegång VI, 3 uppl. s. 139 f.) kan konstateras att Högsta domstolen i senare praxis tillämpat bestämmelsen om ändringsdispens i överensstämmelse med de nu angivna förarbetsuttalandena. Detta gäller inte endast när det med hänsyn till nya omständigheter eller annars framkommit

konkreta skäl att hysa tvivel om tingsrättsavgörandets riktighet (se NJA 1997 s. 41 och s. 520, NJA 2003 s. 400 samt NJA 2006 s. 518) utan också (efter det att den ovan nämnda propositionen återkallats) vid exempelvis ofullständiga eller på annat sätt oklara domskäl (se NJA 2002 s. 35 och s. 133 samt även NJA 2004 s. 896).

Redan före de nu gjorda ändringarna hade det alltså i praxis klargjorts att bestämmelsen om ändringsdispens skulle tolkas i överensstämmelse med den lydelse som den nu fått. I detta avseende har alltså de nya reglerna om ändringsdispens inte inneburit någon egentlig förändring (jfr dock prop. 2004/05: 131 s. 185).

Noteras ska också att bestämmelsen om ändringsdispens tidigare åtminstone i viss utsträckning ansetts kunna tillämpas i sådana situationer som den nya bestämmelsen om granskningsdispens tar sikte på (att det inte går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till utgör naturligtvis i en mening skäl för att betvivla riktigheten av detta).

Förhållandet mellan ändringsdispens och granskningsdispens

En följd av den nya lagstiftningen får emellertid anses vara att det vid tillämpning av bestämmelserna om ändringsdispens och granskningsdispens, även om dessa delvis överlappar varandra, bör upprätthållas en skillnad när det gäller utgångspunkten för prövningen. I överensstämmelse härmed bör frågan om förutsättningar för tillämpning av ändringsdispens i första hand prövas när det, som det uttrycks i motiven (prop. 2004/05:131 s. 186), finns en *särskild* eller *konkret* anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens avgörande. Främst gäller detta när klaganden i överklagandet, utan att det finns något hinder mot detta, åberopar nya omständigheter som är av det

slaget att de kan ge anledning till ett ändrat slut, men fråga kan också vara om sådan kritik mot inslag i tingsrättens bevisvärdering eller rättsliga bedömning som ger anledning att anta att slutet inte är riktigt.

I de fall då det inte finns några sådana särskilda eller konkreta skäl som ger anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till synes det däremot naturligt att utgå från bestämmelsen om granskningsdispens vid prövningen av frågan om prövningstillstånd ska meddelas (jfr Högsta domstolens avgörande den 6 oktober 2009 i mål Ö 2449-09).

Bedömningen i detta fall

I förevarande fall har bolaget i hovrätten kompletterat de förhållandevis kortfattade uppgifter som låg till grund för rättegångskostnadsyrkandet i tingsrätten med en ingående redogörelse för vad som förevarit mellan parterna. Enligt bolaget hade tvisten med AM pågått sedan hösten 2007 och AM hade tidvis varit företrädd av ett juridiskt ombud med vilken bolagets ombud fört förlikningsdiskussioner. Bolaget har vidare åberopat dokumentation om de åtgärder som AM vidtagit under den tid tvisten pågått i form av betalningsuppmaningar och inkassokrav samt hot om att ansöka om bolagets försättande i konkurs vid utebliven betalning. Bolaget har också redovisat för hur ombudets arbete i målet förhåller sig till det andra mål som tingsrätten hänvisat till i sitt beslut och givit in en specificerad kostnadsräkning avseende ombudsarvodet.

Något hinder för bolaget att i hovrätten åberopa det anförda har inte förelagat (jfr t.ex. NJA 1975 s. 575 och NJA 1976 s. 599). Frågan om prövningstillstånd i hovrätten bör mot den angivna bakgrunden i första hand prövas med utgångspunkt i bestämmelsen om ändringsdispens.

Hovrätten kommunicerade inte bolagets överklagande med AM. Denne har i Högsta domstolen beretts tillfälle att yttra sig över bolagets överklagande hit men inte avhört. Vad bolaget fört fram i hovrätten har alltså inte bemötts. Uppgifterna är inte heller av sådant slag att det går att bortse från dem när det gäller bedömningen av vilken ersättning för rättegångskostnad som bolaget bör tillerkännas.

Enligt 18 kap. 8 § rättegångsbalken ska ersättning för rättegångskostnad fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden *skäligen* varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. När slutet, som kan vara fallet beträffande rättegångskostnader, är beroende av en skälighetsbedömning lämnar detta utrymme för olika utgångar utan att någon av dessa kan anses vara oriktig. Oriktigt är ett slut först om det ligger utanför ramen för vad som kan anses skäligt. Att det vid prövning av frågan om prövningstillstånd finns anledning att betvivla att hovrätten skulle göra precis samma bedömning som tingsrätten är i sådana fall inte tillräckligt för att prövningstillstånd ska meddelas. Vad som krävs är att det finns anledning att betvivla att slutet ligger inom ramen för det skäliga (jfr härtill prop. 2004/05:131 s. 260).

Bolaget har yrkat ersättning för rättegångskostnad i tingsrätten med 75 000 kr exklusive mervärdesskatt. Om de av bolaget i hovrätten lämnade uppgifterna skulle läggas till grund för bedömningen, står det klart att den av tingsrätten utdömda ersättningen om 10 000 kr inte ligger inom ramen för en skälig ersättning. Det finns således anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till och tillstånd till målets prövning i hovrätten ska därför meddelas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Dag Victor (referent), Marianne Lundius, Kerstin Calissendorff och Gudmund Toijer
Föredragande revisionssekreterare: Anders Larsson